Štev. 32. V Ljubljani, 6. avgusta 1909. II. leto.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 8 K
pol leta . . . . . 4 „
četrt leta . . . . . 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . 12 „
„ „ „ trikrat . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.
Poštna hranilnica št. 53.160.
Reklamacije so proste poštnine.

Zaveza avstr. jugosl. učiteljskih društev.

Program

XXI. glavne skupščine

Zaveze avstr. jugosl. učiteljskih društev

dne 15., 16. in 17. avgusta 1909 v Mariboru.

I. V nedeljo dne 15. avgusta.

1. Ob ½11. uri predpoldne seja upravnega odbora v mali dvorani „Narodnega doma".

Dnevni red:

a) Poročilo o delovanju vodstva „Zaveze";
b) določitev poročil za delegacijo;
c) predlogi in nasveti.

2. Ob 3. uri popoldne zborovanje delegacije v mali dvorani „Narodnega doma".

Dnevni red:

a) Predsednik otvori zborovanje;
b) legitimiranje delegatov in delegatinj;
c) tajnikovo poročilo o delovanju Zaveze in Zavezinh društev;
č) blagajnikovo poročilo in poročila upravnikov Zavezinih listov.
d) poročilo računskih pregledovalcev za leto 1908 (§ 15 posl. reda.)
e) volitev treh pregledovalcev računov. (§ 15. posl. reda.)
f) določitev letnih doneskov Zavezinih članov. (§ 7. lit. a Zav. pravil);
g) določitev vzporeda za glavno zborovanje (§ 24 Zav. pravil);
h) določitev časa prihodnji XXII. glavni skupščini Zaveze. (§ 22. Zav. pravil);
i) volitev vodstva in upravnega odbora Zaveze (§§ 8—13 Zav. pravil);
j) predlogi in nasveti.

3. Ob 8. uri zvečer koncert v veliki dvorani „Narodnega doma". (Vabilo in vzpored koncerta se natisne posebej.)

II. V ponedeljek dne 16. avgusta.

1. Ob 10. uri predpoldne

slavnostno glavno zborovanje.

v proslavo štiridesetletnice državnega šolskega zakona v veliki dvorani „Narodnega doma".

Slavnostni govor govorita gg. dr. Ljudevit Pivko in Engelbert Gangl.

2. Ob 1. uri banket v restavracijskih prostorih „Narodnega doma".

III. V torek dne 17. avgusta.

Izleti v Savinjske planine, na Pohorje ali na Kozjak.

Vodstvo Zaveze.

Tajnik: **Drag. Česnik.** Predsednik: **L. Jelenc.**

Kdo vzgaja uskoke?

(„Slovencu" št. 171. — Dopis iz kroga mlajših.)

Spoznanje je mnogokrat tudi ono, kar privede človeka do konflikta z razumom. Prijatelj, dopisnik „Slovenca", tako ti!

Popolnoma osebni predsodki, malenkostne nevšečnosti, osebno sovraštvo in princip, ki si z njim prestopil — koristolovstvo, je ono, zaradi česar si se obrnil od nas — in sedaj si se mislil maščevati. Če te črevelj žuli, ga sezuj!

Torej to so tvoji predsodki, to je ono, po čemer ti obsojaš organizacijo! Ti ne vidiš v organizaciji ničesar drugega nego le dvoje skupin ljudi! Ti ne vidiš v organizaciji ničesar drugega nego predsednika in njegovo individualnost, ki je odvisna od slučaja? Ti vidiš le slučaje, a ne pojmiš bistva organizacije, ne pojmiš načel. Potem se ni čuditi, da te niso upoštevali, o čemer jadikuješ — da Jelenčeva avtoriteta ni pustila mlajših do besede. Torej besede si si želel? Upam, da si jo dobil!

Vkljub temu pa moram konštatirati, da ne veš, kaj je bistvo organizacije — kar se bo še pozneje izkazalo — da bistvo ni skupina ljudi, predsednikova osebnost in slučajne razmere, temveč so bistvo tu s k u p n a n a č e l a.

Nisi upošteval pri taki obsodbi bistva, zato si se spustil na nivó osebnosti, slučajev in zabavljanja.

Ne veš torej, da se naša organizacija ne bori za Jelenčevo osebo, ampak za napredno načelo! Da, saj morebiti še ne veš, da si s tem, ko si prestopil iz organizacije v nasprotno organizacijo, pripoznal tudi nasprotno načelo! Morebiti se smatraš še za naprednjaka!?

Prijatelj! Poglej zgodovino človeštva, poglej kulturno zgodovino, zgodovino znanosti — in videl boš črno črto, ki je vedno nasprotovala kulturi in znanosti. In šola, tovariš? — Ali šola znanost zametuje? Ali hoče šola tudi kulturo zatirati? Morebiti se tudi tebi zdi prav, da dandanes človeku ni potreba nikakega znanja? Mi stojimo na stališču, da mora šola znanje širiti in dvigati kulturo!

In ta črna črta, prijatelj, ki nam jo kaže zgodovina, to je klerikalizem! — Torej klerikalizem je nasproten šolstvu, ker je nasproten kulturi, znanosti. In ti pospeševalec šolstva, si pokazal klerikalno načelo in to potrdil s svojim prestopom — o, ironija! — saj načel niti poznal nisi!

Saj si sedel še včeraj pri naši mizi! In danes? — Kaj te je privedlo do tega, si povedal v „Slovencu"!

Ti nisi bil kulturno zavzet, zakaj kulturna izprememba — če se vrši — se vrši polagoma; tekom več let dobi naša duša nove temeljne nazore o svetu in šele potem je posledica, da zaradi kulturne izpremembe prestopi človek tudi politiško, ako se to zadnje ne zgodi iz grdega egoizma. Smer politike se naravno krije s smerjo kulture. — In tvoje politiško prepričanje? — Iz članka povzeto, je bilo odvisno popolnoma od drugih in je temeljilo na osebnih predsodkih in slučajnih razmerah, brez nekakšne kulturne podlage. — In kdor prestopi od danes do jutri, on je politiški begun in kulturni izdajalec, ako je bil sploh kulturno zavzet. Njegov prestop ne izvira iz kulturnega uverjenja, nego iz prikritih, često osebnih nagibov.

Bil si razočaran, ko si prestopil, zato si se v „Slovencu" obrnil zopet do svojih tovarišev, si jim povedal, kaj ti ni bilo v organizaciji všeč, si nasvetoval, kaj naj se odstrani in namignil — da potem prideš nazaj!

Jelenčeva oseba ti ni všeč! Res je, da je že potreben počitka, zakaj opravljal je dolgo in težavno delo, ko ni bilo skoro nič delavcev — a sedaj, ko ne bo več balasta v organizaciji, ko se je izčistilo — sedaj bo nekoliko lažje, ne bodo ovirali dela vsaj lastni tovariši! Sicer se vam pa ni bati, da ni zmožne moči za vodstvo, in vam rečemo, da vas bo ta ob nastopu še bolj skrbela, ker nje moči še niste ubili in vam bo segla še globlje v dušo. — O složnem nastopanju pa molčite, k e r r a v n o v i, k i v a s n i v e č, n i s t e p o z n a l i n i k a k e d i s c i p l i n e.

Tudi svežega življenja ne potrebuje „Zaveza". Saj se je ono, z zastarelimi in škodljivimi nazori samo odstranilo. In mlajše moči, te se ne bodo več okuževale in prišle bodo do besede, ker jim ne bodete več vi zastrupljali nazore. „O drugem licu" še celo ni govoriti, ker bi se z novimi idejami, ki bi prišle po naraščaju, lice „Zaveze" le osvežilo, a nikakor ne izpremenilo nje bistvo.

In ti si upaš v dvomu reči in doslovno zapisati: „Ali bi res ne bil mogoč dan sprave celokupnega slovenskega učiteljstva z mislimi in težnjami v e č i n e slovenskega ljudstva?" In še pristavljaš: „Stara z birokratskim libe-

LISTEK.

Kako naj širi šola med narod smisel za snago?

Peter Medvešček.

(Dalje.)

Hišna oprava, ki je in tudi mora biti pri kmetu preprosta, bodi snažna. Snaga hišne oprave je kaj cena in lahka. Malo vode, malo peska, malo sode in v par urah je vse pohišje v glavnem delu naših stanovanj — v hiši v ožjem pomenu besede, ali v kuhinji in izbi precej snažno. Večina tega dela morejo opraviti deklice, snaga kuhinjske oprave pa sodi na vsak način v njih področje pod nadzorstvo gospodinje ali nje namestnice. Deklice, ako se jim zbudi smisel za snago, kaj rade opravljajo tak posel, kakor tudi rade perejo. To pa sodi v področje naših koleginj, ki se ne smejo ogibati tudi preprostih kmetiških hiš. O tem pa kasneje.

Zapustimo notranje prostore, kjer je večkrat pravo pravcato smetišče, ne da bi vprašali za dovoljenje vstopa v spalnico — družinsko svetišče — kjer je večkrat še večja nesnaga nego v prvih prostorih. Priznati pa moramo pohvalno, da se je obrnila tudi ta snaga, mnogo na bolje.

Spalnice odgovarjajo zvečine svojemu namenu, le bolj poredkoma so še zalege vsakovrstnemu mrčesu, ki izpreminja počivališče — v mučilnico. Smisel za snago je dosegel tudi tu najskrivnejše prostore in požene nasnago čimprej.

Da je kuhinja in izba večkrat tako nesnažna, je kriva nje leža v pritličju v dotiki z dvoriščem, gnojiščem in hlevom. Prisrčna je zares taka uredba naših kmetiških stanovanj, a z ozirom na snago je najnesrečnejša.

Kokoši, ki ne spadajo v hišo našo, se ne dajo odpoditi s praga. One vedo, da od tu prihaja gospodinja s polnim periščem. Prešič, ako pride iz hleva, jo udari naravnost v hišo klicat gospodinjo ali deklo. Tudi krava in vol ne gresta vedno naravnost po svoji poti, ampak se oglašata pred hišo in celo vanjo bi šla, ako bi ne bil za hrbtom takoj gonjačev bič. In pri takih okolščinah ni mogoče misliti na snago pred hišo, dokler ne bo imel naš kmet ločenega vhoda v svoje stanovanje od vhoda v hleve svoje živine.

4. Snaga j a v n i h p r o s t o r o v: ulic, poti, cest, trgov itd.

Kakor ni bilo nekdaj smisla za snago v hiši in dvoriščih, okolo hiš, ravnotako je bilo po javnih prostorih pravo torišče nesnage. Malo po malem se napreduje tudi v tem pogledu. V starem veku se je cedil po obljubljeni deželi Kanaan med in mleko, tako se je po naši domovini razlivala gnojnica. Pred kmetiškimi hišami na dvorišču je bilo gnojišče, ki se je od njega odtekala gnojnica posebno ob deževju po vasi in poteh. Vsa dobrota gnoja je odhajala z gnojišč ali v zrak kot puh ali kot gnojnica po poteh ali na bližnja, nižja zemljišča, ali celo v potoke in reke in po teh v morje, kjer leži bogastvo naših kmetij za vedno izgubljeno za človeštvo.

Koliko se je že govorilo, učilo, pisalo o vrednosti gnojnice za kmetijstvo; žal, da preveč zaman. Precejšen napredek je že opaziti, a vedno le še premajhen.

Pred leti sem bil pri tovarišu-prijatelju. Ogledoval sem njegov bujni rastoč sadovnjak. Zakaj ni bil tudi sosedov tak?

Na tovarišev sadovnjak se je izcejala gnojnica od celega sela; zato sem rekel prijatelju. Dokler bodo tvoji sosedje nemarni glede gnojnice, toliko časa boš imel ti lep sadovnjak na njihov račun.

V takih slučajih prihaja nevednost večine v prid posameznikom, katerih zemljišče ima ugodno nižjo ležo. V takih slučajih ni škoda tolika, kolikršna je sicer, ako se izteka gnojnica po poteh v potoke. Glede snage v vaseh, po katerih se marsikje cedi gnojnica, ni govora, zakaj s poti prihaja nesnaga tudi v stanovanja.

Še nekaj bi rad opozoril pri tej priliki. Lep pogled v prihodnjost našega kmetijstva nam daje dejstvo, da rapidno raste nabava umetnih gnojil v nekaterih delih naše dežele, posebno Vipavskega. Za več tisočakov